

ומעבר לכל הניתן להערכה... במשך שלוש שנים השלימה ההנהלה עם מצב של מקורות ברישומים... "היה נמסר בהשתתפות של מר פרידמן במיכר, שערך מידיבר לפני רכישת ציודו", ביצוע העסקה היה פגום מאוד... נוצר מצב של עירוביה בין הכספים שהגיעו למר פרידמן כרכושו הפרטי, ובין הכספים שנועדו למשרד הביטחון.

על סמך כל ההערות לעיל. קבע הרוב בוועדה: דעתנו היא שמר פרידמן הוא אדם שלמען האינטרס הכספי האישי שלו מוכן להגן על עמדה שצדיק או אינסוני לא היה מגן עליה. אך לגבי התפקיד שהוא ממלא בעולם הנפט, אין זה רלוונטי. לפיכך סבורים אנו שאין לפסול את מר פרידמן. וזו גם המלצתנו.

ואילו האלוף (מיל.) מאיר זורע, קבע: עם היות חוק המדינה נר לרגלנו, אין הוא לעניות דעתי, אמת המידה הבלעדית בשיקולנו. שהרי ייתכנו מעשים או מחוללים אשר, מן הבחינה הציבורית, אין הדעת טובתם ואשר, עם זאת, אין בהם משום הפרת חוק. ...למרות הישגיו, שאין עליהם עוררין, בקידום, נתייב נפט, אין לי אלא להמליץ בואת על פיטוריו של מר מרדכי פרידמן ממשרתו כמנכ"ל, נתייב נפט.

אמון עיוור בנאשם העיקרי

אחד האבסורדים הגדולים של נימוקי הרוב בדו"ח הם המאמצים המסובכים שלהם לתת אמון מלא בכל טיעונו של מוטי פרידמן, מול פסילה טוטאלית וחסרת הסבר של כל מאשמינו.

וכה אמרו חברי הרוב בוועדה (על המחיר שדרש פרידמן תמורת ציוד הקידוח שמכר למידבר) "האם בכלל אפשר לקבוע לנכס מיוחד כזה, הנמכר בנסיבות בלתי רגילות מחיר, סביר" או "הוגן", או שמא כל מחיר ששולם על ידי אדם בנדר הוא המחיר ואין להרהר אחריו? תמונה של רמברנדט, לכשתגיע לשוק, האם היא שווה מיליון דולרים או אולי 3 או 5 הקונה במקרה שלנו היתה חברה אדירה. חוקה עליה שהיא בקיאה במחירי הציוד" (על הטענה כי מוטי פרידמן עשה את עיסקת קניית הציוד מחברה באמית כדי להוליך שולל את מס ההכנסה). "האם יתכן שבשעתו לא נחקר הדבר על ידי חוקרי מס ההכנסה? אין גם לדרוש ממר פרידמן לגלות לכל סקרן את שמות השותפים בחברה הבאמית ולסכך על ידי כך בני-אדם. אם מר פרידמן אמר לנו ולמר ברוזבא דברים שאמנם כשלעצמם נכונים אך אינם נותנים תמונה שלמה, אפשר, מתוך אותו נימוק להתייחס לכך בהבנה."

יש עוד עשרות דוגמאות בהן מגלים שני חברי הוועדה רוחב לב בלתי רגילי ואולי תמימות. באמון שהם נותנים להסבריו של מוטי פרידמן, אך עולה על כולן הטענה כי אפילו אם העלים מהוועדה מידע חיוני (שלדעת אחרים היה בכך משום עדות שקר) יש להתייחס אליו בהבנה. כאשר מוצאים שני חברי הוועדה המכובדים סתירה בין עדותו של מוטי פרידמן לבין עדות אחרת באותו נושא הם משתמשים בסתירה זו דווקא להגברת האמון שהם רוחשים לפרידמן תוך הטיעון המוזר והאבסורדי: "אילו רצה לעשות יד אחת כדי לרמות את הוועדה, קשה להאמין שבנקודה כה חשובה לא היה מתאם את גירסתו לזו של חברו." עיוות הדין כאן זועק למימינו. כאשר נתפט פרידמן בשקר, מתייחסים לכך בהבנה; כאשר הוא סותר דברי עד אחר, הרי עצם הסתירה מחזקת את כנותו.

פרשת 97 אלף הדולר

לשיא סלחנותם והעלמת העין שלהם הגיעו אנשי הרוב בוועדת ויתקון בפרשת 97 אלף הדולר, אותם קיבל מוטי פרידמן כתרומה עבור משרד הביטחון, ואותם החי זיק בחשבונו הפרטי שבוויז' ללא אישור של האוצר.

קובע הרוב: שקלנו — והגענו לכלל דיעה כי אין בעובדות אלה כדי להאשים את מר פרידמן בגניבה או במעילה באמון או בנסיון לעשות אחת מאלה... אילו התכוון מר פרידמן להתכחש לחובתו להעביר את הכסף למישרד הביטחון היה מקבל על עצמו סיכון בלתי סביר... מר פרידמן השקיע את הכסף בגניבה באיגרות של הא.א.א. הוא עשה כן בלי היתר מהמפקח על מטבע זר, אך ההיתר ניתן לו בדיעבד בהמלצת דינשטיין. אנו מקבלים את הסברו (של דינשטיין) כי אדם שהפר את התקנות ללא כוונה רעה ובא מוודה ולא נגרם נזק למדינה, ניתן לו ההיתר בתוקף למפרע כדבר שבשיגרה. ברם, ההיתר שניתן לפרידמן היה כפוף לתנאים, אך

הדו"ח תחת שבת הביקורת:

הד"ר דוד ניב, גיאולוג במשרד הפיתוח: "לצערי נקט הרוב בוועדה גישה טורמאליסטית וצרת אופק. כבשפט סלילי, כאילו הבעיה העיקרית היא חפתו או אשמתו של איש זה או אחר ולא המשמעות הציבורית של הבעיות. קיוויתי שהוועדה תוקיע כחריפות פגמים ולא תתייחס אליהם בסלחנות המירבית... קשה לי להשלים עם חוסר התגובה המוחלטת לגבי התופעה המחרידה של שקר בשבועה מעל דוכן העדים. כמורכן קשה לי להבין כיצד ולמה לא הושעו אנשים שהואשמו בהשלטת טירור בעת שנערכת חקירה אודות יעילות מפעלים... הקשה מכל לגבי היא את ההתאמה המשועת בין ניתוח מימצאי הוועדה לבין המסקנות הסופיות של הרוב. כאן יש לדעתי עלבון לשכל הישר. אני רואה בדאגה את ההשפעה השלילית שתהיה למסקנות הרוב: הלבנת כל תופעה שלילית וגישת סלחנות-קלילה למחוללים הם בבחינת אור ירוק למפירי חוק למיניהם. כיצד יכול היה הדבר לקרות? האם אכחנו מתכוננים להשלים עם הידרדרותנו לדרגת חברה לבנטינית פאטאליסטית?"

האזרח א. אלעזר, מראשון-לציון, במכתב מערכת הארץ: "ההחלטה האומללה פגעה בציפור נפשם של רבים וטובים בין אורחי המדינה. קשה להשלים עם גורמות התנהגות שהוועדה השלימה איתם. קשה להשלים עם הקביעה שמקומה של מדינת ישראל לא בין המדינות המתקונות, אלא בין מדינות לבני טיגויות ודרום אמריקאיות שונות. זאת שערוריה."

ח"כ לשעבר, משה ארם, במרכז מפלגת העבודה: "לא אירעה שום התמוטטות במפעל. הכל פרה ושיגשג. מה שהתמוטט שם הוא צלם האדם, היסוד המוסרי. גם הנוסח האלגנטי של הערכת הרוב על דמותו של הגיבור הראשי מעיד על כך."

המשורר חיים גורי: "מיסמך זה הוא מזור ומכאיב. נדמה שמחבריו התעלמו מן ההשלכות שיש בדבריהם על ההווי הציבורי שלנו. גילו סלחנות בלתי מובנת כלפי תופעות הנוגדות את המושגים המקובלים על מותר ואסור." הפרופסור נתן רופטנשטיין: "הוועדה מעלימה עין מהבחנות ביחס לפגישה שבין היסוד המוסרי לבין היסוד העסקי. דברים מסוג זה מחלחלים ונסיון לתת לדברים גושפנקא איננו מסיים את הפרשה."

העיתונאי דניאל בלון, כתבו הפרלמנטרי של דבר, במרכז מפלגת העבודה: "לעניות דעתי, מבחינה מוסרית וציבורית הפסק שקבע האלוף זורע כדעת המיעוט, הוא הפסק שמתחייב מן המנימום ומהדו"ח המפורט של הוועדה." הפרופסור למשפטים דניאל פרידמן: "השאלה המרכזית (שעמו) דה בפני הוועדה) התייחסה לאספקטים מוסריים-חברתיים של הפרשיות שהתגלו בפניה. בעניין זה יש בחוות הדעת של הרוב משום כישלון חרוץ."

הפרופסור שמואל אייזנשטאט: "המיעוט בוועדה סבר שהיא חייבת לקבוע גורמות לגבי התנהגות ציבורית. הרוב התעלם מהדבר הזה ובכך השאיר חלל ריק בחיים הציבוריים."

העיתונאי יואל מרכוס, בהארץ: "...דו"ח-השבועון שהוא מתחילתו ועד סופו לקוי. דו"ח הוא בו סתירות פנימיות, הגדרות וביסוסים מעוררי תמיכה, דו"ח שמחמיר כלפי מי שלא צריך ומקל ראש במעשים ובמחללים תמורים מבחינה ציבורית... ועדת החקירה נכשלה בתפקידה..."

המבקר בועז עברון, בידעות אחרונות: "מר ויתקון — האם עלי לומר לבני, שומה עליכם לשמור על החוק ולנהוג בצורה מוסרית: אבל כל זה שריר ותקף כל עוד הינכם קטנים. עניים, חסרי מעמד והשפעה; ואם תוכיחו את כושרכם העסקי והניהולי, תהיו פטורים ממגבלות החוק?"

במקום להחזיר את הכסף לישראל חזר והשקיע אותו בגניבה גם הפעם ללא היתר. הוא לא דק פורחא בכגון אלה, וזה ראוי לגנאי.

שימו לב: על עבירה חמורה שכל אזרח ישראלי אחר היה הולך בגללה לבית-סוהר מוצאת סוף סוף הוועדה עוז לומר כי פרידמן ראוי לגנאי. על אותה פרשה אמר האלוף זורע בדו"ח המיעוט שלו: "מדובר כאן במר פרידמן, מנהל חברה ממשלתית, המחזיק כספים ציבוריים ברשותו הפרטית, חודשים על חודשים, מבלי להודיע לאיש. עובדה זו די בה כשלתצמה. מבלי צורך למינה לקטגוריות מישפטיות כאלה או אחרות, כדי לצפות במפגיע, ממר פרידמן, להסבר משכנע שאין עליו עוררין. אלא שלמרבית הצער והפליאה, לא זו בלבד שלא נמצא למר פרידמן אותו הסבר משכנע, אלא שקשה לננות מה שהוא אמר בפנינו בנושא הנידון כ,הסבר" כלל.

על כרוח, איפוא, חייב אני להטיק מסקנות ציבוריות, ממזב עניינים עגום זה, בדבר התאמתו של מר פרידמן למישרה אותה הוא תופס."

שלושה על המדוכה



לארץ בשנת 1934, ויסד יחד עם סם זקס את מפעלי האשפרה ארגון. היה חבר המפלגה הפרוגרסיבית וחבר נציגות בעלי התעשייה בישראל. עד היום הוא מנהל את תשלובת מפעלי ארגון, הוסיף בתמיכה ממשלתית קבועה. אברהם קליר הוא אב שכול. בנו, צבי, נפל בשורות הפלמ"ח במלחמת העצמאות בקרב על אשדוד.

● **מאיר זורע**, בעל דעת המיעוט בוועדת ויתקון הוא אלוף (מיל.) שהקאריירה הצבאית שלו נקטעה באיבה. בהיותו ראש אג"ם, בעקבות תרגיל גיוס מילואים אומלל שהסעיר את המדינה, זורע, הידוע יותר בכינויו זרו, הוא חבר קיבוץ מעגרימיכאל, ששכל את בנו, טייס חיל-האוויר, במלחמת ששת הימים ברמת-הגולן.

בצה"ל שירת הד"ר ויתקון בדרגת טרן, בתור קצין סעד משפטי. הוא מומחה בעיקר לדיני מיסים ובתור שכזה היה יושב-ראש של ועדות שונות לענייני מיסים. כמורכן הוא משמש כיושבי-ראש הוועדה לשטרות כסף ומטבעות מטעם בנק ישראל. בפסקי הדין שלו התגלה כליבראל בענייני חופש הפרט, אך מחמיר בצורה קיצונית ביותר בכל מה שחותר, ● **אברהם קליר**, שהצטרף לחוות דעתו של הד"ר ויתקון, כדעת הרוב בוועדה, הוא תעשיין, יליד רומניה, בן 69. במקצועו הוא מהנדס כימאי, שקיבל את התואר שלו באוניברסיטת טולוז בצרפת, אף הוא עלה

שלושת חברי ועדת החקירה, שמונתה לחקור בהאשמתו של הגיאולוג הד"ר דוד ניב (משמאל) נגד המת-רחש בחברת "נתיבי נפט" ונגד עיסקותיו הפרטיות של המנכ"ל מרדכי ("מוטי") פרידמן, הם כולם אנשי מימסד מובהקים.

● **הד"ר אלפרד ויתקון** (במרכז), יושב-ראש הוועדה, שהעניק לה את שמו, הוא שופט בית-המשפט העליון זה 18 שנה. ויתקון בן ה-62 הוא יליד ברלין. שרכש את השכלתו המשפטית באוניברסיטאות ברלין, בון, פרייבורג ולונדון. הוא עלה לארץ ב-1934 ועד לשנת 1948 עבד בפרקטיקה פרטית כעורר-דין. בשנת 1948 מונה כשופט מחוזי ובשנת 1954 כשופט עליון.